

Aan: De leden van de gemeenteraad van Amsterdam
Datum: 4 december 2023
Portefeuille(s): Armoedebestrijding en Sociale Zaken
Portefeuillehouder(s): Marjolein Moorman en Rutger Groot Wassink
Behandeld door: Directie Inkomen (bestuurszaken.WPI@amsterdam.nl)
Onderwerp: Vereenvoudiging Individuele Bijzondere bijstand

Geachte leden van de gemeenteraad,

De uitgangspunten voor het beoordelen van aanvragen bijzondere bijstand zijn in Amsterdam de afgelopen 20 jaar nauwelijks veranderd, terwijl in dezelfde periode grote en ingrijpende wijzigingen hebben plaatsgevonden in het maatschappelijke, economische en sociale landschap. Het beroep op de bijzondere bijstand is ondertussen wel toegenomen. Het college heeft de ambitie om de bestaanszekerheid van kwetsbare Amsterdammers te versterken, onder andere door beleid en processen te verruimen en te vereenvoudigen waar dat mogelijk is. Daarom onderzoeken we nu hoe we het gemeentelijk beleid over de bijzondere bijstand kunnen moderniseren en vereenvoudigen. De eerste stap is een vereenvoudiging van de draagkrachtregels, de regels waarmee we vaststellen of de aanvrager in staat is om bepaalde kosten zelf te betalen of niet. We gaan het makkelijker maken om een aanvraag in te dienen en vragen minder bewijsstukken op. We zorgen er zo voor dat Amsterdammers die dit nodig hebben sneller en makkelijker kunnen worden geholpen. In deze brief informeren we u over deze wijzigingen en het vervolg van de geplande ontwikkelingen rond de bijzondere bijstand.

Wat is de bijzondere bijstand?

De individuele bijzondere bijstand is feitelijk het sluitstuk van de sociale zekerheid in Nederland. Bedoeld voor het vergoeden van noodzakelijke kosten die voortvloeien uit bijzondere situaties en die niet op een andere manier kunnen worden betaald door de aanvrager. Het recht op bijzondere bijstand vloeit voort uit de Participatiewet en is in Amsterdam nader uitgewerkt in [gemeentelijke beleidsregels](#). Bijzondere bijstand wordt voor een groot aantal verschillende kostensoorten ingezet, bijvoorbeeld voor de kosten van beschermingsbewind, de kosten van rechtsbijstand en voor de kosten van woninginrichting bij noodzakelijke verhuizingen. De bijzondere bijstand is vaak ook de enige mogelijkheid om gedupeerden bij onvoorziene calamiteiten snel te kunnen ondersteunen of pleisters te plakken bij falende landelijke regelgeving. We hebben dit onlangs nog gezien bij de eenverdienersproblematiek, waarbij gemeentes zijn gevraagd om de bijzondere bijstand in te zetten om mensen te ondersteunen die worden benadeeld door botsende landelijke regels.

Aanpassingen gemeentelijk beleid

Met de beleidsaanpassingen hebben we de aanvraag bijzondere bijstand voorspelbaarder en minder complex gemaakt voor zowel de Amsterdammer als voor de gemeentelijke uitvoering. We hebben ons daarbij in eerste instantie gericht op vereenvoudiging van de complexe draagkrachtregels, maar we lossen ook enkele andere belangrijke knelpunten in de uitvoering op. Met deze aanpassingen zorgen we ervoor dat het eenvoudiger wordt om een aanvraag bijzondere bijstand te doen en kan die aanvraag ook sneller worden beoordeeld.

Dat doen we onder andere door het eenvoudiger te maken voor een Amsterdammers om het juiste netto-inkomen door te geven. We houden geen rekening meer met complexe belastingteruggaven en met uitgesteld inkomen zoals vakantiegeld. De Amsterdammer kan in de toekomst dus simpelweg de hoogte van het maandelijkse inkomen doorgeven.

Ook zorgen we ervoor dat Amsterdammers met een inkomen waarop beslag ligt, en Amsterdammers die in een wettelijke of minnelijke schuldsanering zitten, niet buiten de boot vallen. Het beleid voor de bijzondere bijstand sluit zo beter aan bij de gemeentelijke schuldhelpverleningsaanpak.

We verruimen daarnaast de mogelijkheden om bijzondere bijstand toe te kennen aan Amsterdammers met een eigen woning. We verhogen de vermogensvrijlating hiervoor naar € 235.000, waardoor dit (papieren) vermogen minder vaak een obstakel zal zijn om aan te vragen. We verruimen ook de bijzondere bijstand voor Amsterdammers met (tijdelijk) hoge woonkosten (WKT), waarbij de aanvrager op zoek moet gaan naar goedkopere woonruimte. Gezien de krapte op de woningmarkt hebben we besloten de termijn van deze bijstand aan te passen van zes naar twaalf maanden. Wanneer het binnen de termijn van 12 maanden alsnog niet is gelukt om passende goedkopere woonruimte te vinden, kan deze termijn worden verlengd, zo nodig meerdere keren.

Ook zorgen we voor meer flexibiliteit met een eenvoudigere hardheidsclausule en door in meer gevallen toekenning met terugwerkende kracht mogelijk te maken. De Amsterdamse Maatwerk Methode die in de praktijk wordt toegepast wordt zo ook beter verankerd in de beleidsregels zelf.

Aanpassingen van de draagkrachtregels

Bij berekening van het recht op bijzondere bijstand wordt de eigen draagkracht uit inkomen (en vermogen) van de aanvrager vastgesteld. Draagkracht kan leiden tot afwijzing van de aanvraag of toekenning van een lager bedrag. Deze berekening is momenteel erg complex, zowel voor Amsterdammers als voor de professionals die de bijzondere bijstand uitvoeren. Complexe regelgeving kan mensen ervan weerhouden een aanvraag te doen of kan ervoor zorgen dat mensen fouten maken bij de aanvraag. We zien dat de ingewikkelde regels en de grote hoeveelheid benodigde documenten regelmatig obstakels opleveren voor Amsterdammers om aanvragen door te zetten. Dat vinden we onwenselijk wanneer de bestaanszekerheid van zoveel Amsterdammers al onder druk staat.

We vereenvoudigen de draagkrachtregels daarom sterk, met name omdat we niet meer exact berekenen wat de invloed van het wel- of niet ontvangen van landelijke toeslagen (zoals de huur- en zorgtoeslag) op de draagkracht is. Om te voorkomen dat dit ertoe leidt dat aanvragers erop achteruitgaan omdat de berekening minder nauwkeurig is, hebben we de inkomstenvrijlatingen verhoogd. We verhogen de inkomstenvrijlating bij alle aanvragen tot € 100 (alleenstaanden) en € 300 (gezinnen) boven de maandelijkse netto bijstandsnorm.

De vereenvoudigingen leiden ertoe dat mensen minder bewijsstukken hoeven aan te leveren en tot een eenvoudiger berekening van de draagkracht die zowel voor de burger als voor de professional vruchten gaat afwerpen. We kunnen door deze vereenvoudigingen vaker uitgaan van vertrouwen in de Amsterdammer en ook belangrijke stappen zetten bij het digitale aanvraagproces. We zorgen zo voor een efficiëntere uitvoering, maar blijven uiteraard altijd maatwerk leveren wanneer nodig.

Financiële gevolgen

De jaarlijkse uitgaven op de individuele bijzondere bijstand bedragen momenteel ongeveer € 24 mln. We verwachten dat deze uitgaven door deze beleidswijziging vanaf 2024 gaan stijgen, doordat door vereenvoudiging en versoepeling het bereik zal stijgen. We zorgen er zo voor dat meer Amsterdammers ook krijgen waar ze recht op hebben.

De inschatting is dat door de beleidswijzigingen per jaar ongeveer € 800.000 extra zal worden uitgegeven. Dit wordt door de begroting van programma 7 gedekt en zal worden meegenomen in de jaarlijkse raming Armoedebestrijding. De uitgaven zullen zo goed mogelijk worden gemonitord zodat we kunnen bijsturen wanneer dat nodig is.

Tenslotte

De afgelopen jaren zien we dat er steeds vaker een beroep wordt gedaan op de bijzondere bijstand bij calamiteiten zoals de coronacrisis, maar ook om de gevolgen van landelijke bezuinigingen bij mensen met een laag inkomen te compenseren. De komende periode willen we het beleid daarom ook verder ontwikkelen en aanpassen om de bestaanszekerheid van de Amsterdammer te versterken en zorg te dragen voor voldoende flexibiliteit in de gemeentelijke regelgeving om in te spelen op recente ontwikkelingen.

Maar de individuele bijzondere bijstand is uiteraard niet bedoeld om inkomensvoorzieningen als de bijstand en landelijke toeslagen te compenseren en ook niet om de gevolgen van (bezuinigings)keuzes van de wetgever te compenseren. Landelijke systeemverbeteringen zijn hard nodig. Ook de Commissie Sociaal Minimum geeft dit aan. De kern van het tweede rapport van de commissie is dat de overheid het stelsel van de sociale zekerheid en inkomensvoorziening voorspelbaarder en toegankelijker moet maken, daarbij rekening houdend met de houdbaarheid en uitvoerbaarheid.

Om echte stappen te maken is het Rijk aan zet. We roepen het Rijk dan ook nog eens uitdrukkelijk op om te komen tot hervormingen van het toeslagensysteem, maar ook van de sociale zekerheid in bredere zin zodat gemeenten geen pleisters meer hoeven te plakken via de bijzondere bijstand.

Met vriendelijke groet,

Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam,

Marjolein Moorman
Wethouder Armoedebestrijding

Rutger Groot Wassink
Wethouder Sociale Zaken